

La normalització de la terminologia del golf: un joc d'equilibris

Amb motiu de l'elaboració del 'Diccionari general de l'esport', el TERMCAT ha fixat la terminologia específica del golf en català. A fi de trobar alternatives catalanes viables i consensuades al gran nombre d'anglicismes d'aquest esport, es va dur a terme una sessió de normalització amb la participació de diversos especialistes, els acords de la qual van ser ratificats pel Consell Supervisor.

Punt de partida

El TERMCAT està elaborant, amb la participació dels governs i les federacions esportives de Catalunya, Andorra i les Illes Balears, el *Diccionari general de l'esport*. Per dur-lo a terme, s'ha revisat i actualitzat la terminologia que el TERMCAT ja havia treballat anteriorment, sobretot amb motiu dels Jocs Olímpics de Barcelona de l'any 1992, en què es van editar vint-i-vuit diccionaris, un per a cada esport olímpic, però també amb la publicació posterior de reculls terminològics sobre altres esports, com ara els esports d'hivern, el rugbi o el pàdel.

D'altra banda, ha calgut recollir i fixar la terminologia de molts altres esports que, tot i tenir un pes específic important en el nostre país, fins ara no havien estat objecte d'una atenció terminològica sistemàtica. És el cas d'esports de tanta difusió com els esports de motor, la pesca o el golf.

En aquests casos, s'ha fet el buidatge terminològic dels reglaments vigents, que s'ha contrastat amb la terminologia catalana existent, procedent sobretot d'obres enciclopèdiques. La consulta de diccionaris especialitzats en altres llengües ha permès completar la nomenclatura i els equivalents en castellà, francès i anglès. Han estat els especialistes de les diferents federacions esportives, però, els que han validat i establert els termes i les definicions.

En el cas del golf, es plantejava un repte afegit: normalitzar una terminologia intensament anglicitzada. L'origen britànic d'aquest esport i el seu caràcter minoritari fins fa ben poc han afavorit que la terminologia per mitjà de la qual s'ha vehiculat en català i en la resta de llengües hagi estat, majoritàriament, l'anglesa. Tot i que, a Catalunya, els primers camps de golf daten de començament del segle xx, no ha estat fins a aquests darrers anys que el golf ha començat a ser un esport amb un notable interès mediàtic i econòmic, i ha augmentat significativament el seu nombre de practicants, especialment amb la construcció de diversos camps de *pitch and putt*, que permeten practicar el golf d'una manera més assequible.

Tot i l'arrelament en l'ús de les denominacions angleses, cal dir que ja hi havia hagut prèviament alguns intents d'establir la terminologia del golf en català. Així, per exemple, podem destacar dues traduccions de les regles oficials de l'esport: la primera, feta l'any 1991 per J. F. Llevat, F. Romero i J. P. Savé, i la segona i última, publicada per la Federació Catalana de Golf l'any 1995. També han estat significatives les aportacions de TV3 i de Televisió de Girona amb algun programa especialitzat en golf, i els suplementes que el *Diari de Girona* va dedicar a l'esport, amb comentaris de tipus terminològic.

D'altra banda, des del Servei de Consultes del TERMCAT s'havien proposat solucions provisionals per a alguns dels termes més característics (*gleva* per a *divot* o *chuleta*, *dropar* per a *to drop*, o *canya* per a *shaft*, entre d'altres), i algun cas havia estat tractat pel Consell Supervisor (*cadi*, per exemple). Tot i això, el gran nombre de manlleus utilitzats dins l'àrea feia necessari un tractament conjunt i sistemàtic de totes les formes lingüísticament inadequades i, sobretot, el màxim acord entre els experts relacionats amb l'esport. Altrament, es corria el risc de caure en contradiccions i incoherències entre les diferents formes i hi havia el perill que les alternatives catalanes proposades fossin poc consensuades, la qual cosa les hauria abocades al fracàs des de bon començament. És per aquest motiu que des del TERMCAT es va decidir organitzar una sessió de normalització.

Les sessions de normalització són reunions de treball a les quals es convoquen especialistes d'un determinat àmbit perquè, conjuntament amb els lingüistes del TERMCAT, proposin les denominacions més adequades per als conceptes de l'àrea que presenten alguna dificultat (nocions que es designen habitualment amb un manlleu, termes amb problemes conceptuals, etc.) i informin sobre l'adequació dels conceptes i de les definicions que els representen, sobre les relacions de sinonímia entre els termes, sobre l'ús dels termes i sobre la viabilitat de les noves propostes. Les formes acordades en les sessions de normalització són sotmeses posteriorment a la consideració del Consell Supervisor.

En el cas concret del golf, i després d'un primer estudi, els terminòlegs del TERMCAT van concloure que dos terços del total de termes específics d'aquest àmbit recollits al *Diccionari general de l'esport* presentaven alguna mena de dificultat formal, majoritàriament per la interferència amb l'anglès, i requerien ser tractats en una sessió de normalització.¹ Aquest percentatge permet imaginar les dificultats que havia d'implacar establir una comunicació especialitzada en golf sense recórrer constantment a formes foranes.

En primer lloc, i com a grup més nombrós, va considerar-se que calia estudiar i tractar tots aquells termes que s'utilitzen habitualment en anglès o, esporàdicament, en castellà, i per als quals no hi havia una alternativa catalana coneguda o establerta: *green*, *rough*, *putt*, *pitch*, *swing*, *bogey*, *alivio*, *varilla*, etc. Eren majoritàriament conceptes bàsics que menaven, al seu torn, a l'estudi d'altres conceptes o termes emparentats: relacionats amb *green* hi havia també, per exemple, *temporary green*, *greenkeeper* o *pitching green*, entre d'altres. En segon lloc, van tractar-se aquells termes per als quals hi havia una alternativa catalana prou clara, però encara poc coneguda o poc utilitzada; l'objectiu, en aquest cas, era que els experts validessin la forma catalana i que opinessin sobre les possibilitats d'implantació i sobre la viabilitat de sentir-la com a pròpia: *cop d'aproximació* (en comptes de *approach*), *carrer* (en comptes de *fairway*), *joc per cops* (en comptes de *stroke play*), *joc per forats* (en comptes de *match play*), *gleva* (en comptes de *chuleta*), etc. En tercer lloc, van tractar-se aquells termes que s'utilitzen amb una forma catalana, o de vegades híbrida, lingüísticament dubtosa: *green en regulació*, *xipejar*, *patejar*, etc. Finalment, també van ser objecte de discussió aquells casos en què es va detectar una vacil·lació en l'ús de les formes catalanes: *bola/pilota*, *bastó/pal*, etc. Els termes restants —només un terç del total— van ser validats pels experts assessors del diccionari i considerats adequats també des del punt de vista lingüístic, de manera que no va caldre sotmetre'ls a discussió (es tracta de casos com ara *forat*, *recorregut*, *targeta*, *fusta*, *ferro* o *obstrucció*).

Tots els termes conflictius, classificats temàticament i acompanyats de la defi-

La sessió de normalització de terminologia del golf

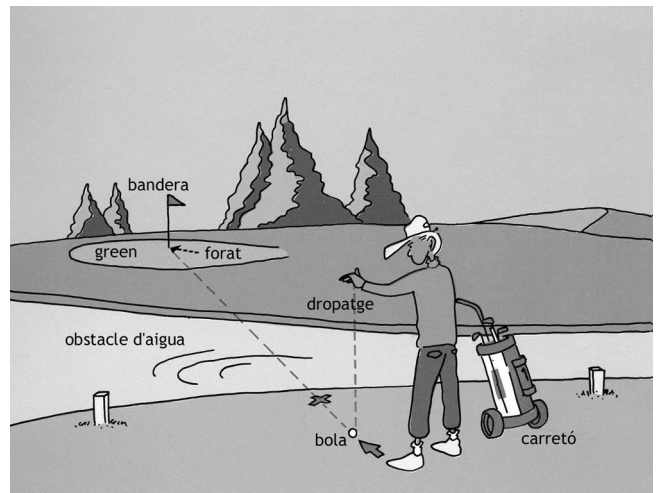
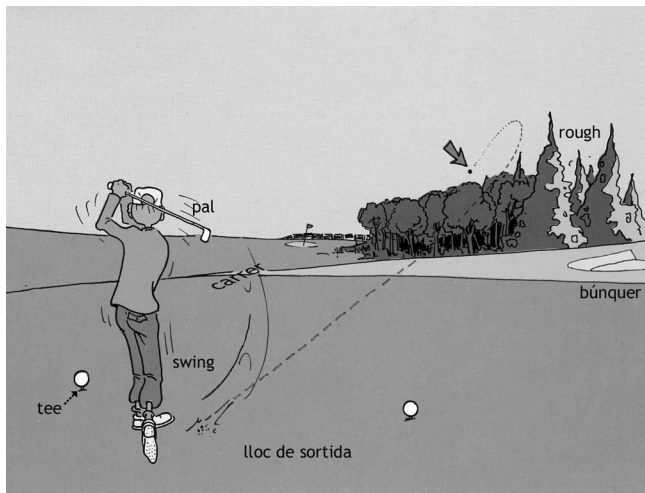
nició corresponent i dels equivalents en anglès, francès i castellà, es van recollir en un document i es van fer arribar abans de la sessió de normalització als experts que havien d'assistir-hi. Al document es feien observacions sobre aspectes específics de cada terme (origen, problema que presentava, etc.), s'adreçaven preguntes concretes als especialistes (sobre la forma dels termes, sobre la definició, sobre els equivalents, sobre l'ús, etc.) i, amb l'objectiu de facilitar al màxim l'adopció de formes pròpies, s'apuntaven alternatives catalanes per a cadascun dels manlleus o de les formes no adequades. Les alternatives proposades tenien fonaments diversos: o bé eren paral·leles a les recollides en altres llengües (especialment a les franceses del Quebec), o bé s'ajustaven a les solucions adoptades en altres esports per a conceptes similars, o bé eren creades *ad hoc* a partir del sentit específic del terme (formes descriptives, formes metafòriques, calcs, etc.).

A banda dels aspectes estrictament terminològics i de l'elaboració del material que cal discutir, un dels punts bàsics de qualsevol sessió de normalització és la tria dels experts. És important que siguin persones que coneguin el seu àmbit d'especialitat, però també que siguin sensibles a la llengua i que estiguin obertes a fer propostes terminològiques. És decisiu, igualment, que a la sessió hi hagi representants dels diferents agents o grups relacionats amb l'àmbit objecte de discussió. Aquest punt no tan sols permet tenir una visió més completa del sector i disposar d'un ventall més ampli d'opinions, sinó que és bàsic a l'hora de trobar aliats que se sentin implicats en la feina de normalització duta a terme i en la difusió posterior de les propostes acordades.

Per a la sessió de golf, un dels grups que es va tenir particularment en compte va ser el dels periodistes especialitzats (se'n van convidar quatre, dos de mitjans escrits i dos de mitjans orals), atès el seu paper fonamental com a difusors de terminologia i també el seu coneixement sobre l'ús dels termes. Es van convidar, igualment, representants del sector de l'arbitratge, bons coneixedors del reglament i de les qüestions tècniques del joc; jugadors (tots els assistents tenien experiència com a jugadors de golf); responsables de camps, i lingüistes especialitzats en l'àmbit dels esports. El material resultant de la sessió es va fer arribar a diferents organismes del món de l'esport, que van ser convidats a fer-hi aportacions.

El dia de la reunió els experts van poder discutir entre si i amb els terminòlegs l'adequació de les definicions i la viabilitat de les alternatives plantejades, i van consensuar per a cada cas la forma que van considerar més adequada. Aquestes formes van ser ratificades posteriorment pel Consell Supervisor, amb algunes esmenes puntuals, sobretot relatives a la coherència del conjunt terminològic.

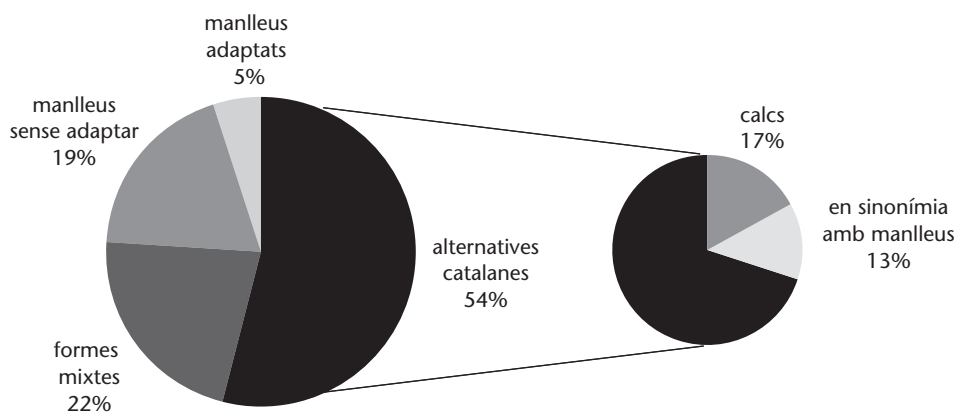
Durant la sessió es va constatar el gran pes de la terminologia anglesa i la reticència dels especialistes a prescindir dels manlleus, una actitud habitual, de fet, en la majoria d'àmbits d'especialitat, en què el manlleu sol aportar una connotació positiva de precisió, especialització i tradició d'ús. A banda d'això, també es va fer palès el paper d'àrbitre que els experts convocats atorgaven al castellà a l'hora de prendre partit per una solució o una altra. Així, per exemple, el fet que el castellà hagués trobat solucions per denominar les fases del swing (*subida del palo* i *bajada del palo*, entre d'altres), també va facilitar la introducció d'alternatives catalanes, sobretot si es feien paral·leles a les castellanes (*pujada del pal* i *baixada del pal*). Igualment, es va preferir *bola* (com en castellà) en comptes de *pilota*, *pal* en comptes de *bastó*, o *alleujament* (en castellà *alivio*) en comptes d'*alliberament*. També es defensava *barnilla* (i es preferia, per exemple, a *canya* o a *vara*, que és la denominació finalment aprovada), malgrat que semànticament sigui una solució discutible, per designar la barra que constitueix l'eix del pal (en anglès, *shaft*), probablement per la similitud fonètica amb el castellà *varilla*.

La influència del castellà es va notar també a l'hora d'optar per l'adopció directa o bé per l'adaptació dels termes anglesos: només adaptacions com *raf* (de l'anglès *rough*) o *pat* (de l'anglès *putt*), que són d'ús habitual en castellà, eren acceptades pels especialistes sense reticències, malgrat l'allunyament formal respecte de les formes originàries, i malgrat que són conceptes bàsics i internacionals. Altres manlleus similars, en canvi, com ara *birdie*, *bogey*, *dormie*, *green*, *lie* o *tee*, utilitzats en castellà, com en la majoria de llengües, amb la forma originària, es consideraven inqüestionables. Val a dir, tot i així, que no sempre el castellà va servir de guia i que els experts se'n van allunyar quan van considerar que les solucions catalanes eren més escaients: és el cas, per exemple, de l'alternativa *situació*, en comptes de *posició* (en castellà *posición*), per a l'anglès *lie*.

Fent un balanç dels resultats finals, un cop fixats els termes pel Consell Supervisor, podem observar (veg. el gràfic adjunt) que més de la meitat de les solucions de normalització adoptades són alternatives catalanes (s'inclouen en aquest grup els calcs d'altres llengües, que de vegades són difícils de destriar, sobretot quan es tracta de formes descriptives i lingüísticament ben formades, i també els casos en què l'alternativa catalana s'ha acceptat al costat del manlleu corresponent, el qual té una difusió internacional); gairebé una quarta part són formes mixtes, és a dir, formes catalanes que inclouen un manlleu, adaptat o no, (*cadi de posició*, *doble bogey*, *green en regla*, *swing complet*, etc.); en una cinquena part dels casos s'ha optat per l'adopció directa del manlleu, sense fer-hi cap tipus d'intervenció

Balanç dels resultats

(*dormie, fade, foursome, pitch and putt*, etc.); finalment, només un 5% de les solucions acordades són manlleus adaptats (*búnquer, cadi, dropar, múl·ligan*, etc.).

Si en la categoria d'alternatives catalanes s'inclouessin també les formes mixtes (són, de fet, sintagmes propis del sistema català, malgrat que continguin formes manllevades), tindríem que tres quartes parts del total de termes de golf normalitzats han quedat fixats amb una forma catalana. Si es té en compte que els manlleus estan molt arrelats en l'ús i que les alternatives no han estat fixades únicament pels lingüistes, sinó que han estat consensuades per una bona representació dels usuaris principals d'aquesta terminologia, aquest percentatge hauria de considerar-se necessàriament positiu.

La preferència, en el cas dels manlleus, per l'adopció i no per l'adaptació (un 19% enfront d'un 5%) respon a criteris d'introducció i, sobretot, d'internacionalitat. Denominacions com ara *green, birdie, bogey, eagle, drive, foursome, green-some, pull, swing, tee* o *wedge* estan molt introduïdes entre els experts i són les difoses internacionalment, de manera que hauria resultat agosarat cap intent d'adaptació (en la majoria dels casos s'haurien creat problemes d'identificació: *grin, íguel, draif*) o d'alternativa. Adaptacions com *raf* (*rough*) o *pat* (*putt*), proposades pels mateixos especialistes per l'analogia amb el castellà, van ser desestimades posteriorment pel Consell Supervisor en favor de la coherència de criteris. Les úniques adaptacions acceptades responen a formes ja existents en llengua catalana amb altres significats (*xip, búnquer, estàrter* i *handicap*), a formes en què l'adaptació comporta canvis mínims (*múl·ligan* i *cadi*), o bé a formes ja molt implantades (*dropar* i *dropatge*, en què el manlleu s'ha adaptat morfològicament).

En el cas específic de les denominacions referides als resultats de joc obtinguts en cada forat, el Consell Supervisor va decidir, en última instància, aprovar alternatives catalanes descriptives com a sinònims complementaris de les formes angleses, tal com es mostra en el quadre següent. Aquesta solució, que se separa del criteri habitual de donar prioritat a les formes catalanes i de no aprovar-les en sinonímia amb els manlleus, era l'única manera en aquest cas de donar a conèixer les alternatives pròpies i de potenciar-ne un ús que, segons els especialistes, és encara incipient i esporàdic. Els experts consideraven que no es podia prescindir dels manlleus, tenint en compte l'ús que tenen i la seva difusió internacional.

Alguns noms de resultats en relació amb el par d'un forat

anglès	català	francès (Quebec)	resultat
albatross; double eagle	albatros; tres sota par	albatros	-3
birdie	birdie; un sota par	oiselet	-1
bogey	bogey; un sobre par	bogey	+1
double bogey	doble bogey; dos sobre par	bogey double	+2
eagle	eagle; dos sota par	aigle	-2
triple bogey	triple bogey; tres sobre par	bogey triple	+3

Va resultar infructuós, d'altra banda, l'intent de substituir les formes angleses relatives a alguns dels cops més habituals, malgrat que les alternatives presentades seguien una coherència i eren prou transparents des del punt de vista semàntic. Tan sols hi va haver acord a substituir *hook* per *ganxo*, que ja és una denominació relativament usada, i *slice* per *tallada*, que també té un cert ús. En alguns casos, però, es van acceptar les alternatives catalanes, sobretot quan les formes no induïen a confusió i seguien un cert paral·lelisme amb l'anglès o amb la resta de llengües (per exemple, *cop explosiu, cop de cantell* o *destralada*).

També va resultar infructuós l'esforç per evitar els manlleus *foursome, green-*

Alguns noms de cops

anglès	castellà	català		francès (Quebec)	significat
		formes aprovades	propostes desestimades		
hook	gancho	ganxo	interior	crochet de gauche; crochet intérieur	cop amb efecte pronunciat de dreta a esquerra
slice	corte	tallada	exterior	crochet extérieur	cop amb efecte pronunciat d'esquerra a dreta
draw	draw	draw	semiinterior	léger crochet de gauche; léger crochet intérieur	cop amb efecte lleuger de dreta a esquerra
fade	fade	fade	semiexterior	léger crochet de droite; léger crochet extérieur	cop amb efecte lleuger d'esquerra a dreta
pull	pull	pull	interior directe	coup intérieur	cop cap a l'esquerra
push	push	push	exterior directe	coup extérieur	cop cap a la dreta
punch; punch shot	punch	punch		coup massé	cop fort executat amb un swing incomplet
putt	pat; putt	putt		coup roulé; roulé	cop en el green
pitch; pitch shot	pitch	pitch		coup d'approche lobé	cop curt en què la bola descriu un arc elevat
chip shot	chip; golpe rodado	xip		coup d'approche roulé	cop molt curt en què la bola rodola en tocar a terra
chunk	mangazo; rabazo	destralada		coup gras; frappé gras	cop defectuós en què el pal ha tocat a terra
blade shot	filazo	cop de cantell		coup de tranche	cop amb el cantell del cap del pal
blast shot; explosion shot; splash	blast; explosión; splash	cop explosiu		coup explosé; explosion	cop fort i sec per sortir d'un lloc difícil
shank; socket	cañazo	talonada		coup dérouté; soquette	cop defectuós amb la vara del pal

some i *threesome*, que denominen tipologies de partits. Un cop més, la internacionalitat dels termes anglesos i la dificultat per trobar alternatives que no fossin confusionàries van fer decantar la balança pels manlleus.

Si bé cal considerar que un 54% d'alternatives catalanes en una àrea tan anglicitzada com aquesta no és una xifra gens menyspreable, l'optimisme podria reduir-se si es prengués com a referència el cas del francès del Quebec, on la gran majoria de conceptes disposen d'una alternativa francesa fixada.

El francès, al costat de les altres llengües romàniques, és un referent indiscutible per al català pel que fa a normalització terminològica. En l'àmbit específic del golf hi ha hagut un gran esforç al Quebec per establir, difondre i implantar la terminologia francesa i per evitar l'ús d'anglicismes, tal com s'observa en els dos quadres anteriors. La consulta de les fonts quebequeses permet veure que hi ha alternatives franceses per a la majoria de conceptes i, segons algunes fonts, són proposades amb èxit entre els parlants.² En paraules de Gauthier,³ després de cinc anys d'activitat normalitzadora «les journalistes utilisent à 90% environ la terminologie française proposée par cette affiche, les fabricants d'équipement de golf ont produit des emballages bilingues et de la publicité en langue française. Il est désormais habituel d'entendre les termes français adéquats dans pratiquement tous les environnements».

Les expectatives de normalització que obria inicialment el model quebequès eren realment bones, però probablement també enganyoses. Són enganyoses, d'una banda, perquè la situació de la llengua i el model de política lingüística no són els mateixos que en el cas català i, d'altra banda, i sobretot, perquè tampoc

El cas del francès

la pràctica del golf no es troba en una situació paral·lela que pugui servir de referent. És interessant de fer observar, per exemple, que les propostes franceses introduïdes al Quebec sovint no són vàlides per al francès de França, que curiosament té una tendència força alta en aquest àmbit a l'acceptació d'anglicismes. *Vert*, per exemple, és l'alternativa quebequesa per a *green*, però a França *green* ja es documenta fins i tot en les obres lexicogràfiques de referència general; el mateix passa amb alternatives com *oiselet* (per a *birdie*), *dormant* (per a *dormie*), *normale* (per a *par*), *crochet de gauche* o *crochet intérieur* (per a *hook*), *cocheur* (per a *wedge*), *té* (per a *tee*), *herbe haute* o *herbe longue* (per a *rough*), etc., que a França són pràcticament desconegudes.

Al Canadà, com als Estats Units, el golf és un esport molt practicat i molt conegut, que se sent com a propi des de fa molts anys. És lògic, en aquest sentit, que el francès quebequès recorri a solucions genuïnes per denominar uns conceptes que, al cap i a la fi, són propers a molts parlants, i que aquestes solucions puguin arribar a tenir èxit. Cal tenir present, però, que la situació és diferent a França i, encara més, als Països Catalans, on el golf continua sent, malgrat la popularització creixent que ha experimentat en els darrers anys, un esport encara minoritari.

Conclusions

El Consell Supervisor ha normalitzat els termes d'un esport altament anglicitzat com és el golf, però amb un nombre de practicants cada cop més gran en el nostre país, buscant un equilibri entre l'acceptació incondicional de manlleus i la introducció exhaustiva d'alternatives pròpies. Aquesta darrera opció, que és la que s'ha seguit al Quebec, hauria pogut ser també un model per al català, però el contacte més directe amb els usuaris reals de la terminologia del golf ha permès veure que aquesta fórmula hauria estat difícilment acceptada. Encara que s'estableixi una nomenclatura lingüísticament impecable, si els especialistes, que són els veritables destinataris del procés de normalització, no la fan seva, tot aquest esforç només tindria utilitat com a exercici neològic de laboratori. Malgrat tot, és probable que les decisions no siguin del gust de tothom i, mentre que alguns hi veuran una excessiva subordinació a l'anglès, d'altres trobaran inadmissible i inaplicable qualsevol de les propostes que s'aparta de la forma anglesa o de la solució castellana. Caldrà fer a partir d'ara una feina intensa de difusió de la nova terminologia i un seguiment de l'ús d'aquestes denominacions en els propers anys per comprovar si el camí triat ha estat l'adequat.

Notes

1. El corpus de golf que contindrà el *Diccionari de l'esport* és de 188 termes, sense comptar aquells termes més generals, que el golf comparteix amb altres esports, com ara *amateur*, *àrbitre*, *campionat* o *desempat*. No es tracta, òbviament, d'un corpus tancat i complet, sinó d'un primer intent d'acostar-se a un esport que fins ara era pràcticament verge en català des del punt de vista terminològic. En l'establiment de la nomenclatura i les nocions han intervingut tècnics de la Federació Catalana de Golf, concretament Santiago Ollé i Josep Ros, als quals volem expressar la nostra gratitud per les seves inestimables aportacions. També volem agrair a la Federació que ens hagi autoritzat a reproduir les dues il·lustracions que apareixen en aquest article, procedents de la seva publicació *Selección elemental de reglas de golf y normas de etiqueta* (Barcelona, 2002), que ens serveixen per mostrar alguns dels termes tractats a la sessió de normalització.
2. Aquesta afirmació, tot i així, ha estat posada en dubte per alguns assistents a la sessió de normalització que han tingut l'oportunitat de practicar el golf al Canadà.
3. GAUTHIER, R. «Stratégie d'implantation terminologique dans le domaine du golf». *Terminogramme*. (1997), núm. 82, p. 8-9.